

HUSZT KÖRNYÉKI HELYSÉGNEVEK

KISS LAJOS

A tágan értelmezett Kárpátalja a történelmi Máramaros, Bereg, Ugocsa és Ung vármegye jelentékeny, sőt túlnyomó részét, valamint Szabolcs vármegye három községét (Tiszaágtelek, Eszeny, Szalóka) foglalja magában. A Földrajzi nevek etimológiai szótárának 1988. évi negyedik, kétkötetes kiadásában Kárpátalja területéről mintegy kétszáz helységnév etimológiáját mutattam be. A Nagy-ág és a Talabor alsó szakaszától, valamint a Tiszától bezárt területről, illetőleg e folyóköz közvetlen környékéről önálló szócikkben vagy más címszó alatt megmagyaráztam *Bustyaháza*, *Huszt*, *Husztköz*, *Keselymező*, *Ötvösfalva*, *Talaborfalva*, *Técső* és *Visk* nevének eredetét. Mostani dolgozatomban befejezem e terület helységneveinek feldolgozását.

Alsószelistye 'helység Husztköztől keletre' [1851: *Alsó-Szelistye*: Fényes, MoGSz. IV, 84, de l. 1455: *Selisthe*: Bélay, Már. 195 is]. A *Szelistye* hn. román eredetű; vö. román *Săliște* hn. (Iordan, TopRom. 257). A román helységnév köznévi előzménye, a régi *săliște* ~ *siliște* ~ *seliște* 'falva (határával együtt); faluhely; falu közepe, dereka stb.' bolgár eredetű; vö. bolgár *селище* 'helység, település < : село 'falva' (FNESz.⁴ II, 530). A román településterületen tucatjával találhatók szláv eredetű román köznévből alakult földrajzi nevek, amelyek tehát nem szláv, hanem román helynévadás termékei. Plynék: *Dumbrava* tkp. 'cserjés, sarjerdő; liget, berek, (tölgy)erdő', *Dumbrăvița* tkp. 'kis cserjés; kis berek; kis (tölgy)erdő', *Izvor* tkp. 'forrás', *Laz* tkp. 'irtás; füves hely', *Lunca* tkp. 'lanka, rét; árterület; berek', *Ostrov* tkp. 'sziget; (folyó)köz', *Peștera* tkp. 'barlang', *Poiana* tkp. 'erdei tisztás', *Ponor* tkp. 'vízmosás, omlás; horhos; suvadás; szakadék', *Slatina* tkp. 'sósút, sósforrás', *Toplița* tkp. 'hévízforrás', *Virtop* tkp. 'kátyú; vízmosta gödör', stb. (L. Petrovici, StDialTop. 148). A megkülönböztető szerepű *Alsó-* előtag az Iza forrásvidékén, Dragomérfalvától kelet-délkeletre fekvő *Felsőszelistye* 'Săliștea de Sus' [1828: *Felső-Szelistye*: Suciú II, 105, de l. 1486: *Zelyste*: MárDipl. 581 és 1365: *Keethzeleste* 'az Iza folyó által két részre osztott Felsőszelistye': MárDipl. 57 is] nevének előtagjával van korrelációban, s azzal kapcsolatos, hogy az Iza – Tisza folyása mentén az egyik *Szelistye* feljebb, a másik meg lejjebb fekszik. — Az ukrán *Ніжнє Сєлище* (ejtsd: *szeliscse*) 'Alsószelistye' (ZakarpObl. 745) az ukrán *сєлище* 'falva, telep' köznévhöz való hangtani hozzáilleszkedés eredménye. A magyar *Szelistye* az ukrán *Сєлище*-ből hangtani akadályok miatt nem származtatható.

Baranya l. Husztbaranya

Csománfalva 'helység a Talabor jobb partján Kövesligettől délre' [1399: *Chamalfalua*: DocVal. 517; 1406: *Chomalhaza*: MárDipl. 139; 1412: *Chomanfalwa*: Bélay, Már. 133; 1773: *Csomanfalva*, *Csumelyesty*, *Csomalova*: LexLoc. 134; 1944: *Csománfalva*: Hnt. 166]. *Csomálfalva* > *Csománfalva* személynévi előtagjához l. román *Ciumală* szn. (Cioranescu, DOR, 241; Iordan, DictFam. 131). Ebből képződött a román *Ciumalești* hn. [tkp. 'Ciumală emberei, Ciumalăék'] (Cioranescu, i. h.). A *Ciumală* szn. Iordan (i. h.) szerint a román *a ciumeli* 'szemenként összeszed' igéből alakult. Az ukrán régi **Чюмаля** szn. (ebből: **Чюмалевичъ** apai név: SlStaroukr. II, 552), **Чумала** csn. (Bogdan 39) a románból való. A magyar *Csomál(falva)* > *Csomán(falva)* változáshoz l. *fekély* > *fökény*, *görvély* > *görvény*, *harkály* > *harkány*, *lapály* > *lapány*, *mordály* > *mordány*, *sármály* > *sármány*, *vőfély* > *vőfény* stb. Az ukrán régi **Чомалова** [1773: l. fent], mai **Чумалева** (ZakarpObl. 650): 'Csománfalva' a magyarral párhuzamos névadás eredménye.

Danalafalva l. Husztsófalva

Darva 'helység a Talabor völgyében Uglyától északnyugatra' [1398: *Darwa*: DocVal. 501; 1773: *Darva*, *Kolodna*: LexLoc. 134; 1944: *Darva*: Hnt. 172]. Szlav eredetű; vö.: ukrán **Дарів**, lengyel *Darów*: 'a Dnyeszter vízterületéhez tartozó Lomnica mellékfolyója Galíciában' (WbRussGn. I, 561), ukrán **Дарів**, lengyel *Darów*: 'helység Szanok környékén Galíciában' (Russ-GeogrNb. II, 656), lengyel *Darowice* 'helység Galíciában Przemyśl környékén' (SlSNO. I, 460 *Darowski* a.). Mindezek alapszava az a *Dar személynév, amely a *Bogodar* (tkp. 'Isten ajándéka') típusú, összetett szlav személynévek utótagjából önállósult (RudnBojk. 48). A magyarba egy nőnemű *Darova (tkp. 'Dar falva') kerülhetett át, s a kétnyíltszótagos tendencia érvényesülésével *Darva* alakú lett. (Vö. *pajta*, *rosta*, *zabla*, *Lendva*, *Pinka* stb.). — Az ukrán régi **Колодна** [1773: l. fent], mai **Колодне** (ZakarpObl. 649): 'Darva' tkp. értelme 'Tökés'. Erdőből kialakított irtványföldre utal. Etimológiájában független a magyar *Darvá*-tól. Eredetileg Darvától különálló településrészt jelölhetett.

Dragulyese l. Kövesliget

Fekete-Iza l. Iza

Felsőszelistye l. Alsószelistye

Gernyés 'helység a Husztnál jobb felől a Tiszába ömlő Husztica mellett Huszttól kelet-északkeletre' [1409: *Gernesfalua*: ZsigmOkl. II/2, 301; 1462: *Gernecs*: Bélay, Már. 141; 1773: *Gernyés*: LexLoc. 134; 1944: *Gernyés*: Hnt. 235]. Az elsődleges *Gernesfalva* névalak előtagjában talán a *Kornis* [1403: ZsigmOkl. II/1, 331] személynév módosulata keresendő. A FNESz.⁴ (I, 780) *Kornislaka* szócikkében bemutatott szlav személynévi adatokon kívül ehhez l. még ukrán **Корнѣш** családnév (Bogdan 133) és román *Corneș* családnév (Iordan, DictFam. 148). A *Gernyés* névalakba belejátszhatott a magyar

nyelvjárási *gernyés* 'kb. rőzsés, rőzsegyűjtő' (SzT. IV, 584) rokonsága. (Ehhez l. TESz. I, 1055 *gernye* a.) A *-falva* utótag idővel elmaradt. — Az ukrán *Копашневе* 'Gernyés' [1773: *Kopásna*: LexLoc. 69] névalak tövéhez l. egyfelől orosz *Копаш* 'a Tobolba ömlő Iszety bal oldali mellékveze' (WbRussGw. II, 443), másfelől ukrán *Копаш* családnév (Bogdan 132), lengyel *Kopasz* személynév (SiSNO. III, 75).

Herincse 'helység a Nagy-ág alsó folyása mentén Lipcsétől északkeletre' [1350: *Zelemezew*: DocVal. 116; 1383: *Horyncha*: DocVal. 308; 1412: *Haryncha* seu *Zewlemezew*: MárDipl. 183; 1450: *Herynche*: i. m. 344; 1808: *Herincse*, *Horynčová*: Lipszky, Rep. I, 237; 1944: *Herincse*: Hnt. 264]. Az elsődleges *Szőlőmező* névváltozat olyan erdőtleg lapályra utal, amelynek szőlő a jellemző növénye. A közelben megtelepült új falu magyar *Horincsa* névváltozatának egy kárpátukrán régi *Horinča lehetett az előzménye. Ez egy ukrán régi *Horinecъ (vö. óorosz *Горинъ*: Tupikov 114) szn. birtoklást kifejező *-ja* képzős származéka. Az újabb magyar *Herincse* névváltozat hangrendi átcsapás eredménye. Az 1463. évi *Herenchen* (Bélay, Már. 143) alak ragszilárdulással keletkezett. Nem tartozik össze a Nógrád megyei *Herencsény*-nyel (FNESz.⁴ I, 586). Az ukrán *Horinčova*, mai *Горінчове* 'Herincse' analógiás alapon *-ov* képzővel bővült. Történeti szempontból nézve azonos funkciójú képzők halmozódtak fel annak folytán, hogy a helységnév etimológiája elhomályosult.

Husztakna l. Husztsófalva

Husztbaranya 'helység a jobb felől a Tiszába ömlő Baranya patak mentén Huszttól keletre' [1851: *Huszt-Baranya*: Fényes, MoGSz. I, 89, de l. 1398: *Baranya*: DocVal. 501 és 1390: *Baranya*: Csánki I, 446 is]. *Baranya* helységnév többfelé található; vö.: *Baranyavár* (FNESz.⁴ I, 165 *Baranya megye* a.); *Baranya* 'helység Ungvártól délre' (Csánki I, 388): *Baranyavölgye* 'helység Valkó megyében' (Csánki II, 293; ComVer. 18); *Barana* 'elenyészett helység valahol az Alföldön' (VárReg. 26.); l. még Juhos, Hnt. 1882. 245. Ezekről Pauler (MNemzTört.² I, 11, 379) óta többnyire az a vélekedés, hogy a magyar határvédő gyeprüendszer bejárataira, kapuira utalnak, és a szláv nyelvekből valók; vö. ócseh *brána* 'sánc, kapu', szlovák *brána* 'kapu', lengyel régi *brona* 'kapu' stb. (Ezekre l. EtSiSJaz. II, 204.) Más magyarázat szerint e helynevekben (vagy egy részükben) ómagyar személynév rejlik (l. FNESz.⁴ i. h.). E korábban felvetődött megfejtési módokhoz most hozzáteszem: némelyik *Baranyá*-ban talán a magyar *bárány* (TESz. I, 245) szláv előzményének a származéka kereshető, esetleg személynévi áttétellel; vö.: lengyel *Barania* hn. (Rospond, SiEtNGSl. I, 23), szlovák *Barania hlava* hn. (GeogrNázv. II, 9), *Barania straň* hn. (GeogrNázv. IV, 11), *Baraña chrast* hn. (Habovštiak, OrChotN. 46); orosz *Баранья Балка* hn., *Баранья Голова* hn. (WbRussGn. I, 86), *Баранья* hn. (RussGeogrNb. I, 269), *Баранья Гора*

hn. (uo.). Hrabec (93, 160) szerint az ukrán (hucul) *Baranija* hegy- és víznév ukrán alapszóból (баран 'kos') keletkezett román -ie képzővel. — Esetünkben a helységnév és a víznév [1482: riv. *Nagy Baranya*: Bélay, Már. 122] közül a víznév tekinthető elsődlegesnek. Az ukrán *Боронява* 'Husztbaranya' (ZakarpObl. 741) a magyarból lehet átvéve; alakilag a *Боржава* 'Borsova', *Іршава* 'Iposva', *Сваліява* 'Szolyva' stb. analógiás hatásával számolhatunk. (Másként: Šmilauer, *РіслТор.* 42.) A *Боронявка* 'Baranya patak' (SHUkr. 65) a *Боронява* származéka.

Husztosófalva 'helység Huszttól keletre a Bajló patak mentén' [1901: *Husztosófalva*: Hnt. 1944. 275 (az évszámhoz l. i. m. 665), de l. 1773: *Sóófalva*, *Danilova*: LexLoc. 135, 1462: *Sófalva*: Csánki 1: 452, 1391: *Danalaifalva*: DocVal. 423 és 1390: *Huzthokna*: OklSz. 11 *akna* a. is]. A névváltozatok közül a legrégebbi *Husztakna*. Ez Huszt közelében levő sóbányára utal. A névadási típushoz l.: *Désakna*, *Görgénysóakna* [1760–2: *Görgény-Sóakna*: Suciú I, 314, de l. 1644: *Soakna*: uo. is], régi *Kolozsakna* 'Kolozs', *Marosakna* 'Marosújvár sóbányája' [1825: Suciú II, 7], régi *Mérkaknája* 'Kisakna' [1219/1550: *Mire* (о: *Mirc*) *Acnaya*: VárReg. 44; l. még Györffy II, 130], régi *Szászakna* 'Mezőakna' [1760–2: *Szászakna*: Suciú II, 8, de l. + 1315: *Aknay*: Györffy III, 342 is], régi *Székakna* 'Szék' [1315: *Scekakna*: Györffy II, 87], régi *Szlatinaakna* 'Aknaszlatina' [1808: *Szlatina-akna*: Lipszky, Rep. I, 651], régi *Tordaakna* 'Torda város sóbányája' [1291: *Thorda Akna*: Csánki V, 683], *Vizakna*. Idővel a *Husztakna* nevet a szinonim *Sófalva* váltotta fel, amelyet a másfelé található Sófalvaktól való megkülönböztetés végett az országos helységnévrendezés során a *Huszt*- előtaggal egészítették ki. Sófalva, illetőleg *Husztakna* közvetlen szomszédságában egy falu települt, amely *Danilo* nevű telepítésvezető kenézéről (vö. ukrán *Данило* 'Dániel': SlStaroukr. I, 278) a magyarban a *Danilofalva > *Danalaifalva*, az ukránban pedig (párhuzamos névadással) a *Данилова*, *Данілове* (ZakarpObl. 742) nevet kapta. A két település összeolvadásakor a magyarban a sóbányászatra utaló, a kárpátukránban pedig a Danilo kenéz nevét őrző név maradt fenn.

Iszka l. Iza

Iza 'helység Huszttól észak-északkeletre a jobb felől a Tiszába ömlő Nagy-ág mellett' [1387: "duas possessiones nostras *Isaa*, nec non Also Vapsa nuncupatas": MárDipl. 87; 1390: *Iza*: i. m. 98]. A birtok 1390. évi határjárásában szerepel a „fluvium *Fekete Iza*” (i. m. 101) folyónév. Ez másra, mint a később *Nagy-ág*-nak [1505: FNESz.⁴ II, 172] hívott folyóra nem vonatkoztatható. A *Fekete-Iza* később is előfordul egy 1600 körül telepített, később elenyészett vagy átkeresztelt falunak a neveként [1614: *Fekethe Iza*: Bélay, Már. 157], amely a Nagy-ág bal oldali forráságának, a Fekete-ágnak a mellékén, Majdánka körül kereshető. Bélay (Már. 157) nem tartja lehetetlennek, hogy Feketeiza a Fehér-ág völgyében települt *Iszka* [ruszin eredetű

név 'Kis-Iza' jelentéssel; 1600: *Izka*: Bélay: Már. 155] falunak volt a korábbi magyaros neve, de ez csak akkor fogadható el, ha feltesszük, hogy a forrás-ágak megkülönböztető *Fekete-* és *Fehér-* néveleme idővel felcserélődött. — A (*Fekete-*)*Iza* folyónév etimológiailag azonos a Felső-Tisza bal oldali mellékfolyójának, a Máramarosszigetnél beömlő *Izá*-nak [1353: magnum fluvium *Iza* vocatum: MárDipl. 31] a nevével. Mihályi (MárDipl. 32) szerint az ókori itineráriumok névanyagát összegyűjtő Tabula Peutingeriana "Pons *Ises*"-e már az Izát és a Tiszát jelöli. Az *Iza* ősi indoeurópai folyónév (FNESz.⁴ II, 641), amelyet a honfoglaló magyarság a Kárpát-medencében talált (bizonyára szláv, de semmiképpen sem ruszin) népelemek közvetítésével ismert meg. A Máramarosszigetnél bal felől, valamint a Husztnál jobb felől a Tiszába ömlő két folyó már a honfoglalás korában az *Iza* nevet viselhette, de teljességgel azt sem zárhatjuk ki, hogy a Máramarosszigetnél beömlő *Iza* folyó nevét áttelepülők vitték magukkal Huszt mellé. Az *Iza* helységnév a folyónévből alakult, ahhoz képest másodlagos. A (*Fekete-*)*Iza* folyónév helyett később a magyar *Nagy-ág*, illetőleg az ukrán *Piká* (tkp. 'folyó') került használatba. Az ukrán *Íza* 'Iza helység' (ZakarpObl. 731) a magyarból való. L. még ukrán *Ізки* 'Iszka' (i. m. 372).

Karajnokfalva l. Mihálka

Kőrösös 'Huszthoz tartozó lakott hely a várostól keletre' [1651–99: Felső**kőrösös**: Bélay, Már. 153; 1674: *Kőrösös*: uo.; 1944: *Kőrösöstanya*: Hnt. 275; 1990: *Kőrösös*: Deschmann Alajos, Kárpátalja műemlékei. Bp., 1990. Térképmelléklet 1: 300 000]. A magyar népnyelvi *Kőrös* 'körösfa' -s képzős származéka. (L. alább *Száldobos* magyarázatát.) Körösfákkal benőtt helyre utal. E hn.-vel másfelé is találkozunk: vö. *Kőrösös* 'határrész Okánytól délre' [1882: *Kőrösös*: Juhos, Hnt. 176; etimológiailag hibás, a *Kőrös* folyónév hatását tükröző helyesírással: 1937: *Kőrösöspuszta*: Hnt. 327], *Körösös* 'Marcalihoz tartozó határrész' (SMFN. 284: „Körösfák vannak benne”), *Körösös* 'Náraihoz tartozó határrész' (VMFN. 169: „Köröserdő”), *Körösös* 'Bakony-szombathelyhez tartozó határrész' (KMFN. 308: „Körösfák vannak itt”); stb. Az ukrán *Kipemi* 'Kőrösös' (ZakarpObl. 697) a magyarból való.

Kövesliget 'helység a Talabor alsó folyása mentén Kricsfalvától északra' [1402: *Kweslygeth*: ZsigmOkl. II/1, 181; 1403: *Kewezlygeth*: i. m. II/1: 286; 1773: *Köves Ligeth*: LexLoc. 134; 1808: *Kövesliget*: Lipszky, Rep. I, 347; 1944: *Kövesliget*: Hnt. 354]. A helységnév a talaj milyenségére utaló *köves* melléknévnek és a *liget* 'kisebb, ritkás erdő' főnévnek az összetételeként keletkezett. A magyar *Kövesliget*-tel mind természeti adottságokat kifejező, ún. természeti névvel ellentétben az ukránban (és a románban) az ember és a szóban forgó földrajzi objektum kapcsolatát tükröző, ún. műveltségi név jelöli a községet; vö. ukrán *Драгове* [1773: *Drahova*: LexLoc. 134] és román *Dragulești* [1773: *Dragujesty*: LexLoc. 134]. A román névalak előzménye az

1409-ben adatolt *Dragulylese* (ZsigmOkl. II/2, 301) volt, amely a *Dragul-pathaka* víznévvel együtt fordul elő ugyanabban az oklevélben, amelyben *Kwesligeth* is szerepel. *Dragulylese* tehát Kövesliget közelében feküdt, de nem volt azonos vele. *Dragulylese* magyar névadásból származó összetett helynév. Előtagja a bolgárból (l. bolgár *Драгул*: Zaimov, BI. 96) román (l. román *Drăgul*: Cioranescu, DOR. 264) közvetítéssel hozzánk került *Draguly* személynév; vö.: 1368: *Dragul* (DocVal. 213); 1400: *Dragulfyadunka* [= *Dragul* fia *Dunka*] i. m. 527). Az utótagban a birtokos személyraggal ellátott *les* 'rejtett figyelőhely, rejtekhely' főnevet találjuk. (A *-lesi* utótagú helynevekhez l. *Dorogiás* szócikkét: FNESz.⁴ I, 385). Nem fogadom el a ZsigmOkl. II/2, 485 *Dragulyülése* olvasatát. A románban a magyar *Dragulylese* népetimológias átalakításával *Dragulești* (tkp. 'Dragul emberei, Dragulék') névalak keletkezett. Az ukránban a *Драгове* helynév a *Dragul* személynév alapszavából, a *Drág*-ból [1336/1456: *Dragh* et *Dragus*: MárDipl. 12] jött létre birtokjelölő képző hozzáadásával. A Kövesliget és *Dragulylese* összeolvadása révén kialakult település magyar neve *Kövesliget* maradt, a román és az ukrán névalak viszont *Dragulylese* névadójának személynévéhez kapcsolódik.

Kricsfalva 'helység a Talabor bal partján Kövesligettől délre' [1375: *villa Crych*: DocVal. 259; 1398: *Kerchwa*, *Kerechwa*: i. m. 501, 502; 1411: *Kyrichfalwa*: Bélay, Már. 169; 1773: *Kricsfalva*, *Kricsova*: LexLoc. 134; 1944: *Kricsfalva*: Hnt. 357]. Az előtagként szereplő személynévhez l. 1375: "*Chrychywan* et *Stanizlaus*" (DocVal. 260). L. még román: *Chirciu*, *Chirici*, *Chiriciu* csn. (Iordan, DictFam. 117), ukrán *Кирч* csn. (Bogdan 156), bolgár *Кърчо* < : *Кърил* szn. (Plčev, RIB. 257). — Az ukrán *Кричове* (ZakarpObl. 646), régi *Кричова* [1398, 1773: l. fent]: Kricsfalva' a magyarral párhuzamos ukrán névadás eredménye.

Lipcse 'helység a Nagy-ág alsó folyása mentén Keselymezőtől északkeletre' [1350: *Lypche*: DocVal. 116; 1773: *Lipcse*: LexLoc. 134; 1808: *Lipcse*: Lipszky, Rep. I, 381; 1944: *Lipcse*: Hnt. 373]. A falu ott települt, ahol a *Lipcse* nevű patak [l. 1653: *Lipcse Polyana* 'a Lipcse patak forrásvidékén települt Lipcsemező': Bélay, Már. 179] jobb felől a Nagy-ágba ömlik, és a patakról kapta nevét. A pataknév szláv eredetű; vö. kárpátukrán *Липча* 'a Nagy-ág jobb oldali mellékvíze' (SHUkr. 316), ukrán *Любча* 'folyó Csernyigov vidékén' (SHUkr. 333); lengyel *Lubcza* ~ *Lypcza* 'a Warta mellékvíze' (NRzDW. 79). Az etimológia részleteihez l. FNESz.⁴ II, 234 *Németlipcse* a. A szókezdő *lju-* > *li-* változás a magyarban és a szláv nyelvekben egyaránt végbemehetett. (L. Kniezsa: MNY. XXXVI, 21–2.) Esetünkben talán valamivel nagyobb a valószínűsége annak, hogy a kárpátukrán *Липча* (ZakarpObl. 745) korábbi, mint a magyar *Lipcse*.

Mihálka 'helység Huszttól kelet-délkeletre' [1389: *Karajnokfalva*: MárDipl. 90; 1462: *Myhalfalua*: Bélay, Már. 173; 1550: *Mihálykafalva*: ComMarmUg. 73; 1604: *Krajnikfalva* alias *Mihalkafalva*: Bélay, Már. 173; 1773: *Mihalyka*, *Krajnikova*: LexLoc. 135; 1863: *Mihálka* (*Krajnikovo*): Hnt. 544; 1944: *Mihálka*: Hnt. 463]. A legrégebb névváltozatnak, *Karajnokfalva*-nak az előtagjában a *krajnik* 'birtokigazgatási egység feje; soltész, kenéz' (TESz. II, 640) foglalkozásnév rejlik, esetleg személynévi áttétellel. (Ha személynévvel van dolgunk, akkor a névadó vagy annak őse maga is krajnik lehetett. L. Szabó T. A.: NyIrK. IX, 61 és Kázmér, Falu 109.) A névadás típusához l. *Bánfa* < *Bánfalva*, *Királyfalva*, *Vajdaháza* stb. Az újabb *Mihályfalva* névváltozat eredetileg egy szomszédos, idővel Karajnokfalvával összeolvadt településnek lehetett a neve. A helységnévben a *Mihály* személynévet utóbb a kicsinyítő képzős *Mihályka* váltotta fel. (Ehhez l. Varga, Bec. 77; l. még 1494: *Mihalyko* de Irhocz: MárDipl. 605.) A *-falva* utótag elmaradásával létrejött a mai *Mihálka* névalak. — A kárpátukrán régi Крайникова, mai Крайникове (ZakarpObl. 746) a magyar *Karajnokfalva*-val párhuzamos névadás eredménye.

Ósándorfalva 'helység Huszttól kelet-délkeletre a Szeklence patak mellett' [1901: *Ósándorfalva*: Hnt. 1944. 450 (az évszámhoz l. i. m. 655), de l. 1455: *Sándorfalwa*: Bélay: Már. 189 is]. A *Sándorfalva* helységnév egy *Sándor* nevű középkori birtokos falvára utal. A megkülönböztető szerepű *O*-előtagot az országos helységnévrendezés során csatolták a falunévhez azért, hogy kizárják az összetévesztés lehetőségét a Csongrád megyében újonnan, az 1879. évi nagy tiszai árvíz után alapított *Sándorfalva*-val (FNESz.⁴ II, 444). — Az ukrán régi Шандрова [1808: Lipszky, Rep. I, 578] a magyarral párhuzamos névadás eredménye. Az új Олександрівка 'Ósándorfalva' (ZakarpObl. 742) hatósági úton keletkezett magyar mintára.

Sándorfalva l. Ósándorfalva

Sófalva l. Husztsófalva

Száldobos 'helység a Tisza jobb partján Huszttól délkeletre' [1389: *Zaldobos*: DocVal. 342; 1773: *Szaldobas*: LexLoc. 136; 1944: *Száldobos*: Hnt. 528]. A keleti magyar nyelvjárásokban használt *száldob* 'hársfa' (TESz. III, 659) -s képzős származéka. L. még: *Székelyszáldobos* (FNESz.⁴ II, 544), *Hegykősszáldobágy* (i. m. I, 580), valamint *Bükkszáldobágy* 'helység a szatmári Bükk hegységben Erdődtől kelet-délkeletre' (Csánki I, 563; Suciu II, 139; ComSzathm. 156), *Száldobágy* 'helység Biharban Margittától kelet-délkeletre' (Jakó 347; Suciu II, 104; ComBih. 274), *Kőrősszáldobágy* 'helység Biharban Belényestől északnyugatra' (Jakó 348; Suciu II, 104; ComBih. 275); *Száldobágy* 'elenyészett helység Szilágy megyében az Alsószipor alatt bal felől a Krasznába ömlő pár. Soldubîța melletti Solduba ház (1887/1912: Tasnád és Széplak. 1: 75 000-es térkép) környékén [1414: *Zoldobagy*: Petri

IV, 615 és Suciú II, 436; 1882: *Száldobágy*: Juhos: Hnt. 3131], *Száldobágy* 'elenyészett helység Biharban a Nagyszalontától délre fekvő Erdőgyarak és Feketebátor között' [1341: *Zoldobag*: Jakó 347 és Suciú II, 436], OklSz. 879 *Száldobágy* és *Száldobos* a., Szabó, Ugocsa m. 341, 414, 496, 533, Szabó T. A., Kal. 246. — Az ukránban 1957-ig a magyarból átvett Салдобош (ZakarpObl. 746) névalak volt járatos. Azóta az ukránban a Стеблівка név a hivatalos. Ez tudákos etimologizáláson alapuló tükörfordítással keletkezett. A magyar *Száldobos* előrésztét (*szál*-) önkényesen az ukrán стеблo 'szál, Halm, Stengel' főnévvel ukránra fordították, és képzővel látták el.

Szeklence 'helység a Tisza jobb oldali partvidékén Huszttól délkeletre' [1389: terra villae *Zeklenche*: MárDipl. 90; 1773: *Szeklencze*: LexLoc. 135; 1808: *Szeklencze*: Lipszky, Rep. I, 628; 1944: *Szeklence*: Hnt. 538]. A helység ott települt, ahol a Szeklence patak bal felől a Tisza jobb oldali mellékvizébe, a Bajlóba ömlik, s e Szeklence patakról kapta nevét. A *Szeklence* [1373: riuvum *Zeglenk*: MárDipl. 69; 1389: rivulum *Zeklenche pataka* nominatum: i. m. 90; 1485: in fluvium *Zeklenche*: i. m. 547; 1604: *Zeklenczepathaka*: Bélay: Már. 192; 1944: *Szeklence*: Kárpátalja³. 1: 200 000-es térkép] víz-név kárpátukrán eredetű; vö. kárpátukrán Соки́рниця 'Szeklence patak' (SHUkr. 437). E víznév az ukrán sókíp 'fehér vagy ezüst nyár; Populus alba' (Hrinčenko IV, 165), 'fekete nyár; Populus nigra' (URSl. V, 403) < : осокі́п 'fehér nyár' (Hrinčenko III, 70), 'fekete nyár' (URSl. III, 166) származéka; tkp. jelentése 'Nyárad'. Az etimológiai háttérhez l. Vasmer, RussEtWb. II, 285, EtSlRusskJaz. III, 163. Újabban a Szeklence ~ Соки́рниця helységnek nevet adó patakot az ukránban Помі́йниця-nak (SHUkr. 437) hívják. Ennek tövében az ósszláv *myti 'mos, alámos' rejlik. (L. a FNESz.⁴-ben *Miava* magyarázatát.) A környéken a Talabor egyik jobb oldali mellékvizét, a Kövesligetnél beömlő patakot is Соки́рниця-nak (SHUkr. 515) hívják, s e víznév egy majorra is átvonódott; vö. 1944: *Szokernica* (Hnt. 354 *Kövesliget* a.) A sókíp < : осокі́п fanévből másfelé is alakultak ukrán víznevek; vö.: Осоко́ри (SHUkr. 405), Осоко́ринка (uo.), Осоко́рівка (uo.), Сокира́нка (i. m. 516).

Szelistye l. Alsószelistye

Szőlőmező l. Herincse

Uglya 'helység a Bustyaházától északkeletre a bal felől a Talaborba ömlő Uglya patak mellett' [1389: *Ugla*: DocVal. 344; 1402: *Wglya*: MárDipl. 124; 1773: *Uglya*: LexLoc. 135; 1944: *Uglya*: Hnt. 593]. Szláv, közelebbről talán fehérhorvát eredetű a ruszinság betelepülése előtti korból; vö.: szlovén *Voglje* 'helység a Karszt hegységben Sežana közelében' (Im-Mesta. 1973. 423; a krajnai Kranjtól délkeletre fekvő, másik *Voglje* német egyenértékűje, *Winklern* azt bizonyítja, hogy e helységnév 'Sarkad, Zugló'-féle értelmű, s etimológiailag nem azonos a Karszt hegységi *Voglje*-val; l.

Miklosich, BSPO. 223); ukrán *Ўгля ~ Выгля* 'a Dnyeper vízrendszeréhez tartozó folyó' (SHUkr. 577). L. még 1389: *Vglapataka* 'a Talaborba ömlő Uglya' (DocVal. 343). Az **Ugl'a* helynév tövében egy gyűjtőnévképzős szláv **ugl'a* 'szén, parázs, zsarátnok' rejlik; vö.: szlovén *ogljē* 'ua.' (Pleteršnik I, 800), ukrán nyelvjárási *вугля* 'ua.' (URSl. I, 303), kárpátukrán *угля* 'ua.' (Csopei 413). Az *Ugl'a* hn. értelmé 'olyan hely, amelynek parázsló szén a jellegzetessége'. Leégett településre, égés helyére, erdőégetéssel nyert szántóföldre, szénégető helyre egyaránt utalhat. A kárpátaljai *Uglya* helységnév és pataknev közül talán a helységnév az elsődleges, a pataknev pedig másodlagos. A magyar *Uglya* közvetlen átadójaként azért nem jöhet számításba a XIII–XIV. század fordulója óta a Kárpátok túlsó oldaláról betelepülő ruszinok nyelve, mert az ukránban — akárcsak a fehéroroszban, a szlovákban, a csehben, a felsőszorbban és az északi szlovén nyelvjárásokban — az össz-láv *g*-ből valamikor a XII. században *h* fejlődött. Ukrán előzmény esetén a XV. század óta adatolt magyar *Uglya* helyén *Uhlyá-t találnánk, ennek viszont nyoma sincs. A magyar nép vándorlása és honfoglalása idején a Kárpátoktól északra, a későbbi Galícia területén fehér horvátok éltek. (L.: SiSS. I, 255; TörtAtl.⁵ 11.) Egyes csoportok kiszakadhattak közülük, és megtelepülhettek a Kárpátok innenső oldalán. Az ő nyelvi hagyatékukhoz tartozhat a magyar *Uglya*. Az ukrán *Ўгля* (ejtsd: *uhl'a* 'Uglya helység' a magyarból való. Az *Ўголька* 'Uglya patak' (SHUkr. 577) az *Ўгля* helységnév származéka. Az *Угл'a* (*ugl'a*) 'ua.' (uo.) a magyarból való.

Újbárd 'helység Huszttól délkeletre a Szeklence völgyében' [1389: *Vybarfalua*: DocVal. 343; 1430: *Vybard*: Csánki I, 453; 1773: *Ujbard*, *Ujbarova*: LexLoc. 135; 1944: *Újbárd*: Hnt. 593]. Az elsődleges *Ujbárfalva* névváltozat személynévi előtagjához l. román *Uibar* szn. (Cioranescu, DOR. 465; Iordan, DictFam. 474). L. még régi *Ujbárfalva*, mai *Újbáresd* < román *Uibărești* 'helység egykor Zaránd, utóbb Hunyad megyében Körösbányától északkeletre' (FNESz.⁴ II, 697). Később a *-falva* utótag elmaradt, az önállósodott előtag pedig *-d* képzővel egészült ki. A kárpátukrán régi *Уйбарова* a magyarral párhuzamos névadás eredménye. Az új *Новобарове* (ZakarpObl. 644) névalakot az a téves felfogás szülte, hogy az *Újbárd* helységnév előréskében a magyar *új* 'novus, neu' rejlik.

Vajnág 'helység Huszttól délkeletre a Talabor alsó folyása mentén' [1410/1765: Nicolai dicti Dorman de *Vajnagh*: MárDipl. 163, de l. 1438: *Waynakfalua*: Bélay, Már. 212 és 1389: *Vajnokhaza*: MárDipl. 91 is]. Az elsődleges *Vajnokháza* ~ *Vajnokfalva* névalak szláv eredetű személynévi előtagjához l.: bolgár *Войник* szn. (Zaimov, BI. 55); orosz régi *Войникъ* szn. (Tupikov 90). L. még bolgár *Войняг* szn., *Войнѣг* szn. (Zaimov, BI. 55), lengyel *Wojnak* szn. (SiSNO. VI, 174). A román *Voinag* szn., *Voinic* szn.

(Constantinescu, DOR. 411) átvétel a bolgárból. Az utótag a birtokos személyranggal ellátott magyar *ház*, illetőleg *falu*. Idővel az összetételi utótag elmaradt, és a *Vajnág* névalak állandósult. Az ukrán **Вонігове** [1773: *Vunyhova*: LexLoc. 135] 'Vajnág' töve a magyarból való átvételről tanúskodik. Végződése birtoklást kifejező szláv képző.

A vizsgált terület helységneveinek megalkotásában magyarok, ruszinok és románok vettek részt, de néhol — pl. *Uglya* esetében — fehérhorvátok is hagyhattak nyomot a névanyagban.